

Fuster en alta definició

Un documental dibuixa un gran arc històric sobre l'escriptor i el temps que li va tocar viure

CARLES GÁMEZ

Hi ha qui és advocat, o mestre, o polític, o bisbe, o poeta, o pagès. La meua professió, en canvi, és ser Joan Fuster". En un dels seus aforismes l'escriptor, amb la seua ironia, donava pistes sobre la "identitat" professional. Ara un documental pren aquest aforisme com a títol, *Ser Joan Fuster*, i traça, quallat de testimonis i de diferents fonts i arxius, un gran arc històric sobre la seua figura i el temps que li va tocar viure. El projecte arranca fa tres anys quan el periodista Nel·lo Pellisser contacta amb Francesc Pérez Moragón, de la Càtedra Joan Fuster de la Universitat de València. A diferència d'altres escriptors desapareguts, Josep Pla, Mercè Rodoreda, Salvador Espriu, no hi ha cap document visual que analitzi un personatge de les característiques de Joan Fuster. Tampoc els arxius audiovisuals sobre l'escriptor no són molt abundants. La presència d'una figura com Joan Fuster en un mitjà com la televisió es revesteix quasi sempre d'excepcionalitat. Una entrevista per al circuit català de TVE a càrrec de l'escriptora Montserrat Roig és una de les poques incursions dutes a terme en l'horitzó televisiu. Tot això feia encara més excitant i necessari el projecte i la possibilitat per primera vegada de tirar endavant un treball d'investigació que "atrapara" l'inquilí del carrer de Sant Josep de Sueca. Per a Francesc Pérez Moragón "aquest projecte no es pot deslligar del treball d'estudi i divulgació que des de la Càtedra Joan Fuster s'està fent

durant tots aquests anys". Precisament aquests dies, promoguda per la institució acadèmica, es pot veure una exposició sobre l'escriptor, *Els arxius de Joan Fuster*, a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans que recull una part dels fons documentals de l'escriptor.

Produïda pel Taller d'Audiovisuals de la Universitat de València, *Ser Joan Fuster* ha comptat, pel que fa a la part executiva, amb Miquel Francés i, quant a la realització, amb Llorenç Soler, un director que anteriorment ja havia col·laborat amb la Universitat en

Ha comptat, en la part executiva, amb Miquel Francés i amb Llorenç Soler en la realització

L'objectiu ha estat copsar la figura polièdrica del personatge

el documental de caràcter històric *Del roig al blau*. Des dels anys seixanta la figura de Llorenç Soler ha deixat l'empremta en una sèrie de documentals —i també ficció— marcats per un accent social i compromés. Contada a partir d'un eix biogràfic, *Ser Joan Fuster* repassa la vida de l'escriptor i els diferents paisatges que han format la seua geografia humana i cultural. Nel·lo Pellisser,

un dels guionistes, juntament amb Francesc Pérez Moragón i Albert Montón, assenyala sobre l'estructura: "Inicialment barallarem diverses opcions, però finalment es decantarem per emprar una estructura cronològica, és a dir, biogràfica". L'obra, tot i el protagonisme cultural, no es projecta amb una voluntat minoritària o sectorial. "El propòsit", diu Pellisser, "ha estat sempre el d'adreçar-nos a un públic ampli i en aquesta línia ens semblava que aquesta estructura podria fer més entenedor i suggeridor el treball, en la mesura que una part dels hipotètics espectadors probablement ja no comparteixen la memòria dels fets narrats". Copsar la figura "polièdrica" d'un personatge de les característiques de Joan Fuster ha estat un dels objectius del documental. "La figura de Fuster és plural", diu Nel·lo Pellisser, "en la mesura que des del punt de vist productiu té diverses facetes. Res d'això no ha quedat fora del guió, tot i ser conscients que podria llastrar el ritme del relat. Però, almenys en la fase del guió, hem estat conscients que el més important era projectar una imatge de Fuster tan completa com fóra possible".

Aquest perfil biogràfic té els apunts testimonials d'una sèrie de noms lligats a l'escriptor, des de l'univers més íntim fins al món acadèmic, polític, social, artístic, etc. Així, entre altres, hi intervenen Andreu Alfaro, Raimon, Josep Maria Castellet, Lluís Llach, Eliseu Climent, Jordi Maluquer, Ricard Pérez Casado, Pere Maria Orts, Manuel Boix, Lola Badia,

Joan Fuster, en una imatge presa a la porta de casa seua. / ARXIU JOAN FUSTER

Josep Iborra, Jordi Pujol, etc. Aquests testimonis, d'altra banda, formen part d'un recull d'entrevistes que ha editat el Servei de Publicacions de la Universitat de València amb motiu del documental. Per a Nel·lo Pellisser, aquesta "és una primera aproximació audiovisual a Fuster". I assenyala:

"Personalment espere que n'hi haja de noves, fetes per gent jove que se'l mire sense els apriorismes amb què se'l poden mirar els que els tractaren, sobretot perquè això significarà que encara és viu. Com ho és en la memòria de tots els entrevistats, cosa que crec que la càmera ha captat".

Cada castell i totes les ombres

Baltasar Porcel

Edicions 62

Barcelona, 2008. 414 pàgines

La relació dels escriptors catalans i illencs amb València és sempre problemàtica i vacil·lant per les raons que els lectors saben de sobres. Per tant, la relació amb el País Valencià, quan n'hi ha, se circumscriu a la intimitat i a la presència puntual motivada per actes culturals. El mallorquí Baltasar Porcel no s'escapa d'aquesta dinàmica. En la seua biografia hi ha una anècdota d'un cert relleu relacionat amb la nostra ciutat. En les temptatives dels anys seixanta per a fer un forat en el tenebrós clima cultural de València, Lo Rat Penat li escenificà una peça cridanera, tràgica —*Els condemnats*—, que reflectia el malestar vital i social del moment.

En l'actualitat de les lletres a la península ibèrica, Baltasar Porcel és una figura singular, perquè, al marge del seu tarannà iconoclasta i polèmic, és un periodista i assagista d'altura i un narrador d'impuls poderós que barreja obsessivament elements autobiogràfics i ficció. Pel que fa a la literatura estricta, en títols de relleu com ara *Cavalls cap a la fosca* i *Les primaveres i les tardors* ha forjat un món mític arrelat a la circumstància local de Mallorca, però connectat alhora amb referents i pulsions obertament universals. D'altra banda, amb

UN PAÍS DE PARAULES

Visió tumultuosa de Barcelona

FRANCESC CALAFAT

L'escriptor Baltasar Porcel. / SILVIA T. COLMENERO

Lola i els peixos, *Ulisses en alta mar*, *El cor del senglar* i *Olympia* a mitjanit s'embrancha en el guirigall de l'actualitat i toca de ple sobre temes culturals i polítics. Quan posa la ploma en la realitat de les illes els punts clau són els canvis socials, els desgavells urbanístics i els encreuaments d'interessos que converteixen la reali-

tat de l'illa en un caos de proporcions extraordinàries.

No és habitual que un narrador nascut l'any 1937 mantinga en les últimes novel·les, una darrera de l'altra, el llistó qualitatiu ben alt. En aquesta òrbita està *Cada castell i totes les ombres*. La novel·la és un tumult d'idees, de referències culturals i polítiques i d'ironies que

filtra pel sedàs de la ficció la convulsa realitat de Catalunya.

Baltasar Porcel basteix el seu castell narratiu sobre dos personatges totalment oposats amb la finalitat de pintar el circ social i polític que es representa en la Barcelona del present. Un personatge és Pelai Puig Alosa, d'origens humils i professor de secun-

dària, però dedicat com a alliberat al seu partit. És un pocapena capficat perquè els seus l'incloguen en les llistes parlamentàries. L'altre és Ginés Martigalà, un empresari poderós que, per damunt dels tripijocs dels negocis i de les misèries que generen, és un home enlluernador que viu emmirallat per l'aura que irradia l'art. Els seguim en un llarg viatge, l'un sota terra, al metro, cap a un barri fictici i marginal i l'altre, a les altures, en un avió alemany, en companyia de la seua amant.

Per mitjà de sensibilitats tan diferents, l'autor representa una societat immersa en una transformació vertiginosa i que veu que els seus signes d'identitat trontollen i es troba en una situació confusa i perplexa que provoca situacions d'un histrionisme ben particular. Desfilen per les pàgines un seguit considerable de personatges i d'històries, que esdevenen grotesques i paròdiques quan la matèria és política i social. En un llibre com aquests que vol ser un canemàs de colors canviant, l'escriptura ha de ser acumulativa, brusca i amb tons extremadament variats. Enmig del terbolí narratiu i de la incertesa o la falsa seguretat dels personatges, els veiem sempre embolicats en una recerca permanent d'alguna cosa amb l'objectiu de no quedar-se fora de joc.

Una novel·la basada en les dèries dels personatges i sense trama sòlida pot provocar que per moments el fil narratiu es ressentia, però el potencial narratiu de Baltasar Porcel els salva i el resultat final és un univers literari d'interès alt.